

(“Волинський щорічник”), який виходив у м. Рівному в 1930-1939 роках. Вийшло 8 томів. Профіль цього видання – науковий із галузями: краєзнавство, географія, історія, етнологія (етнографія) і бібліографія Волині в її історичних межах.

Народився Г. у сім'ї вчителя. Схильність до вчительської праці Г. успадкував від батька з юних років. У 20-30-х рр. працював у різних школах учителем та займався позашкільною освітою і діяльністю. У 1925-1926 рр. навчався у Кракові на вищих вчительських курсах. Г. учасник двох воєн – Першої світової у складі австрійської армії та польсько-більшовицької у 1919-1920 роках. Через це користувався довір'ям серед польських урядово-адміністративних кіл, що було неабиякою підтримкою його краєзнавчої і видавничої діяльності. Найбільш плідним періодом у його діяльності був час, коли він жив у м. Рівному з 1923 р. до початку 40-х років. У 1924 р. Президією охорони пам'яток доісторичної доби Г. був призначений уповноваженим із державної охорони доісторичних пам'яток на території усього Волинського воєводства. Найвагомішою його справою, що спричинилась істотно до розвитку волинської історіографії, археографії, етнології, краєзнавства, бібліографії, була організація та десятирічне видання “Рочніка волинського”. Після встановлення на землях Західної України більшовицького режиму Г. був репресований. Під час формування армії генерала Андерса переїхав на Близький Схід, а з 1951 р. – у Великобританію, де брав діяльну участь у роботі польських історичних часописів.

На сторінках “Рочніка волинського” опублікував низку фрагментів “*Актів фарного Острозького костела*”, починаючи з 1622 р. з перерахуванням будинків і мешканців Острога 1622 року. У цій публікації згадується острозький війт Войтех Медведський, острозький староста пан Хоментовський (каль-

вініст), бурграбій острозький пан Заблоцький; трапляються прізвища лікарів, аптекаря, інтролігатора (палітурника). Згадується також Острозька школа, “хлопчик Григорій, сирота, відданий до школи” (можливо, це католицька школа). Є згадка про парафіяльний архів. Згадуються також документи-екстракти з острозьких міських книг.

Джерела: Комплект щорічника “*Rocznik Wołyński*”. – Równe, 1930-1939. – Т. 1-8 і особистий фонд – “Якуб Гоффман, професор і історик, посол на сейм” у Державному архіві Рівнен. обл. (Ф. 160. – Оп. I), а також у фондах ВОКМ.

Література: Гоффман Я. “Історія Рочника Волинського” // *Wołania z Wołynia=Воляння з Волині*. – 1996. – № 5 (12). – Вересень. – Жовтень. – С. 39-40; Дмитрук В. Матеріали Якуба Гоффмана у фондах Волинського краєзнавчого музею (ВКМ) // *Волинь незабутня: Тези VI регіональної наук.-практ. конф. “Нові краєзнавчі дослідження у контексті національного відродження України”*. – Рівне, 1995. – С. 48-49; Зіневич Є. 100-та річниця Якуба Гоффмана (1896-1996) // *Сім днів (Рівне)*. – 1996. – 16 березня; Його ж. Якуб Гоффман (1896-1964) // *Wołania z Wołynia=Воляння з Волині (Острог)*. – 1995. – № 3 (4). – Травень. – Червень. – С. 23-24; Прищеп О. Рівненські адреси Якуба Гоффмана // *Вечірнє Рівне*. – 1997. – 1 березня; Татаркін В. Ю. “Річник Волинський” Якуба Гоффмана – важливе джерело для вивчення минулого Волинської землі (“*Rocznik Wołyński*” m. Równe) // Матеріали IV наук.-краєз. конф. “Острог на порозі 900-річчя”. – Острог, 1993. – С. 168-171; Śreniowska K. Hoffman Jakub // *Słownik historyków polskich*. – Warszawa, (1994). – S. 185; “*Express poranny*”. – 1930. – 30.06, “*Gazeta Warszawska*”. – 1931. – 25.06, “*Kurjer Warszawski*”. – 1930. – 16.09.

Микола Ковальський

Гринь (Григорій) Іванович (* ?, м. Заблудов – † 1584)

Друкар, соратник *І. Федорова*. Народився в білоруському м. Заблудові, де, можливо, познайомився з *І. Федоровим*. В Острозі – один

із найближчих соратників і співробітників його друкарні. Протягом двох років на кошти друкаря навчався живописному мистецтву у відомого львівського художника Лаврентія (Лавриша, Лавриська) Пилиповича Пухали. Крім цього ремесла, як свідчить текст мирової угоди, підписаної 26 лютого 1583 року між Г. та *І. Федоровим*, "... навчався... малярства..., столярства, форшнайдерства (різьби на дереві. – *О. П.*), вирізування на сталі літер та інших речей, а також друкарства...". Виконав шрифти для острозьких видань *І. Федорова*, а також, можливо, дошки орнаментних прикрас для них. У 1582 р. без дозволу друкаря поїхав у Вільно, де для друкарні К. Мамонича († 1608) "виготовив два види руського шрифту". Повернувшись зі Львова, 26 лютого 1583 року підписав в Острозі мирову угоду з *І. Федоровим* і зобов'язався "... не... робити і виготовляти без (його) волі і поради аж до його смерті жодного шрифту для друкарства і жодної друкарні ані для себе, ані для інших сторонніх людей".

Джерела і література: Александрович В. Мистецьке середовище Острога епохи академії (1570-ті – 1630-ті рр.) // *Острозька давнина: Дослідження і матеріали* / Відп. редактор І. З. Мицько. – Вип. 1. – Львів, 1995. – С. 67, 68; Ісаєвич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. – 2-е вид., перероб., допов. – Львів, 1983. – С. 71, 77, 107, 108; Мицько І. З. *Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636)*. – Київ, 1990; Немировский Е. Л. *Путешествие к истокам русского книгопечатания*. – Москва, 1991. – С. 135-136; Першодрукар Іван Федоров та його послідовники на Україні (XVI – перша половина XVII ст.): Зб. документів. – Київ, 1975. – С. 47-51.

Олександр Позіховський

Грушевський Михайло
(* 17.09.1866 р., м. Холм, тепер Польська Республіка – † 25.11.1934 р., м. Кисловодськ, Російська Федерація)

Видатний український історик. Перу Г. належать близько двох тисяч наукових праць. Найголовніші: "Історія України-Руси" (11 т., 12 кн., 1898-1936), "Історія української літератури" (6 т., 1923-1927).

У деяких роботах, зокрема, "Історія України-Руси", наук.-популяр. монографії "Культурно-національний рух на Україні в XVI-XVII віці" (1912), окремі розділи присвятив діяльності ОА. Оскільки ці студії мають синтетичний характер, то при висвітленні проблематики ОА вчений уникає детального її аналізу і зосереджується на загальновідомих фактах. Г. у них дає власну оцінку діяльності ОА. "Острозький епізод" в історії духовного життя XVI століття він характеризує через призму своїх народницьких поглядів. Вважає його "недовговічним" та "ефемерним".

Пояснення цього історик шукає в особистих прикметах князя *В.-К. Острозького* як фундатора Острозького наукового-освітнього осередку. На думку Г., князь *В.-К. Острозький* був типовим представником українського магнатства XVI ст., для якого приватні інтереси стояли вище від публічних. Але навіть і в приватних справах князь, на думку Г., "не показував енергії, рішучості, ініціативи". Така вада одного з найбільших можновладців виявилась навіть у тій сфері, де він зробив найбільше – в культурно-релігійній. Тут князь, згідно з Г., виявляє себе людиною малорішучою і непослідовною. До певної "дріб'язковості і слабкості характеру", "вродженого індивідуалізму" прилучались тісні зв'язки князя з польською і литовською аристократією і культурою, що ще більше унеможливило якусь тверду і послідовну лінію цього українського магната в проведенні культурно-національної політики. Все це, за Г., наклало відбиток на діяльність князя щодо організації друкарні і школи в Острозі.